

SINA • PSUS
Dora Marinic

Razvojni mijekazi

Prva godina života faza je intenzivnog rasta i razvoja. Dijete će od bespomoćnog malog smotuljka izrasti u pravog malog istraživača. Taj razvoj događat će se postepeno, slijedom koji je određen neuro biološkim zakonitostima.

U antenatalnom period razvoj se odvija u kraljokaudalnom smjeru što znači da dijete prvo savladava pokrete glave, zatim ruku, trupa i napisljetu pokrete nogu. Taj smjer razvoja trebamo podržavati. Iako je mozak "plastičan" i tijekom cijelog života možemo naučiti nove vještine, za svaku koju dijete treba savladati postoji tzv "kritični period" kada je mozak "najotvoreniji" za učenje baš te vještine (npr. prva tri mjeseca života kritični su period za razvoj vizualnih funkcija i vještina).

Stavimo li dijete u situaciju koja mu je prezahtjevna, očekujući da ćemo tako poticati njegov razvoj, rezultat će biti atipično ponašanje, bilo na razini motorike, regulacije, komunikacije ili spoznajnih vještina.

Zamislite da učite voziti auto i jedino što o vožnji znate je datrebate upaliti auto. A onda vas netko stavi na autocestu. Ne bi se osjećali ugodno, zar ne? Vaše ponašanje svakako ne bi bilo tipično. Isto se događa bebama i djeci kada ih izlažemo situacijama koje nisu u skladu s njihovim razvijenim vještinama i mogućnostima. Malo pomalo doći ćete do vožnje autocestom ali prije toga ćete iskustvo vožnje stjecati u manje zahtjevnim situacijama.

Poznavati taj slijed razvoja, i dobne granice unutar kojih se on događa od velike je važnosti roditeljima i nama stručnjacima. Razvojni miljokazi opisuju obilježja djece unutar pojedinih razvojnih područja koje možemo lako prepoznati promatrajući njihovo ponašanje. Nisu dovoljni za potpunu procjenu djetetovih vještina i funkcioniranja ali su dobra polazna točka.

Poznavanje miljokaza od strane roditelja može pomoći u ranoj detekciji atipičnog slijeda razvoja. Pravovremeno uočavanje i reakcija atipičnih obrazaca pokreta, kretanja i ponašanja doprinosi ranoj reakciji roditelja te uključivanju djece u proces rane intervencije.

od rođenja do 1.
godine života

Motorički razvoj

0-3 mjeseca

Postularni fleksijski obrazac

Glava je blago nagnuta na jednu stranu te je dio obraza naslonjen na podlogu, šake su stisnute, rukice blago flektirane (savijene) u laktu.

Noge su savijene u kuku i koljenu, a stopala su oslonjena na podlogu.

U ležećem položaju na trbuhu glava novorođenčeta okrenuta je na jednu stranu kako bi bili slobodni dišni putevi, rukice su blago raširene na podlozi, noge flektirane u kuku i koljenu.

Pokretanje i ponašanje - novorođenče

Uvjetovano je refleksima i obrascima koje generira središnji živčani sustav.

Pokretanje nije voljno ni usmjereni cilju - beba od mjesec dana neće namjerno, svjesno i voljno pomaknuti ruku kako bi došla do igračke.

Glavica - Prvi mjesec

- nema kontrole glave
- beba na zadržava glavu u središnjem položaju
- okreće ju s jedne na drugu stranu
  - u ležećem položaju na trbuhu odiže ju tek toliko da osloboди dišne puteve
  - u ovoj dobi odizanje glave nije znak naprednog razvoja, već je potrebno provjeriti eventualni atipični tonus mišića

Glavica - do kraja 3.mj.

- u ležećem položaju na leđima zadržava glavu u središnjoj liniji
- izabire najprikladniji motorički odgovor iz repertoara pokreta glave u odnosu na situaciju (npr.
ako

dijete od tri mjeseca okrenemo u bočni položaj, ono će samostalno moći pokretom glave popratiti pokret trupa)

Šakice

- otvorene većinu vremena
- dijete ih počinje spajati na prsima i prinositi ustima
- ovo je igra kojom dijete dobiva informacije o svom tijelu i svakako ju treba dozvoliti

Vizualni razvoj

0-3 mjeseca

Važna je komponenta razvoja koja je snažno povezana s razvojem motoričkih vještina. Ako ne vidimo svijet koji nas okružuje nećemo se osjećati dovoljno sigurno da pokrećemo svoje tijelo.

Novorođenče

- pogled najlakše usmjerava kada leži na leđima i kada glava ima podršku (nježno obuhvatimo dlanovima obaze tako ćemo stabilizirati djetetovu glavicu i ono će moći lakše svoj pogled usmjeriti prema nekoj vizualnoj meti, bilo da je to vaše lice ili kontrastna vizualna meta)

Novorođenče

- najbolje uočavaju na udaljenosti od 30 cm (tonička akomodacija) i ciljano se zagledavaju u oči osobe koja s njima u interakciji
- kontrastne mete koje će privući dijete u prvom mjesecu života jesu jednostavnog uzorka npr. bijeli krug na crnoj podlozi
- slijede predmete koji se kreću sporo, najprije u smjeru vodoravno, zatim i vertikalno

Oko 6 tjedana

- (kod nekih beba 2 - 3 tjedna kasnije) dijete počinje uspostavljati očni kontakt, pokazuje interes za složenije uzorke (npr različite linije, složenije oblike)

3 mjeseca

- uspostavljena vizualna komunikacija između djeteta i odrasle osobe. Ona je važna za stvaranje privrženosti i povezanosti
- U ovoj dobi dijete će puno vremena provoditi proučavajući svoje ruke i prste; to usmjeravanje važno je za razvoj koordinacije oko-ruka

Plać

- prvo glasanje novorođenčeta
- glasovi koje proizvodi novorođenče u prvom mjesecu života jesu plakanje, kmečanje, krikovi i neki fiziološki zvukovi
- oni su spontani, refleksni i odraz su fiziološkog stanja djeteta - ugode ili neugode

Dm

Gukanje

- U drugom ili trećem mjesecu počinje
- Dijete počinje proizvoditi vokalne zvukove npr.aaaa, oooo,eee i povremenu kombinaciju suglasnika i samoglasnika: gu, aba i sl
- Glasovi gukanja intenzivniji su kada se roditelj obraća djetetu

Socijalni smiješak

Između 6 i 8 tjedna javlja se prvi socijalni smiješak u kontaktu s odraslimosobama.

Nakon toga dijete će vraćati osmijehomna osmijeh bliske odrasle osobe.

Socio-emocionalni razvoj

0-3 mjeseca

Već nekoliko dana nakon rođenja novorođenče radije gleda u svoju majku nego u nepoznatu osobu.

Nakon 6 tjedna dijete će pokazivati neke znakove razlikovanja emocija tj. kada osoba promijeni izraza lica i glasa

privući će ponovnu pažnju djeteta.

S dva mjeseca dijete će pozitivno reagirati na pojavu svakog čovjeka u vidnom polju ali će postupno davati prednosti bliskoj osobi.

Tijekom ovog razvojnog perioda dijete i bliska osoba razvijaju međusobne jedinstvene odnose.

Dm

Spoznajni razvoj

0-3 mjeseca

Prvi mjesec

- Prisutno je jednostavno spoznavanje okoline koje je djetetu adaptivno važno -
Prisutna su urođena organizirana ponašanja gledanje, plakanje i sisanje; Tim ponašanjima dijete istražuje i upravlja fizičkim i socijalnim aspektima svoje okoline
--> kako ih ono uvježbava tako ona postaju sve bolje organizirana

Drugi mjesec

-dijete postaje aktivni sudionik u face to face interakcijama i njihovoj regulaciji (vidimo da se dijete aktivno uključuje u tu interakciju proizvodi više vokala, smiješkom i sl)

Dm

Pokazuje početak reakcije na zvuk (okreće glavu prema izvoru zvuka), igra se ručicama i promatra ih, razlikuje vidne podatke (npr duže će gledati materijal s uzorkom nego sivu podlogu,), razlikuje miris i glas majke od mirisa i glasa drugih žena, razlikuje mirise (na neugodne mirise ubrzat će se otkucaji srca) Stavljanje šakica, i predmeta u usta važan je dio spoznajnog razvoja. Tijekom trećeg mjeseca dijete se može usmjeriti na govor do 30 sekundi.

Senzomotorički razvoj

4-6 mjeseci

- dijete je puno stabilnije na podlozi,
može dobro održavati
položaj na leđima i na trbuhu
- sada se javlja cilju usmjereni kretanje
(dijete poseže za igračkom)

Ležeći položaj na leđima

Ako djetetu krajem četvrtog mjeseca života ponudimo predmet s bilo koje strane tijela ono će ju doхватiti poluotvorenom šakom (ulnarni hvat).

Prelaženje srednje linije tijela jedan je od preduvjeta rotacije s leđa na trbuš. Noge su odignite od podlage, a stopala se dodiruju.

Pri tom odizanju nogica od podlage i hvatanju predmeta nisu dovoljno stabilni stoga često "padnu" u bočni položaj te se iz njega okrenu na trbuš.

To nije "prava", namjerna rotacija leđa - trbuš.

U petom mjesecu života dijete otkriva svoja bedra te ih istražuje rukama.

U šestom mjesecu dijete dok leži na leđima hvata svoja stopala te se s njima igra.

Dok ovo izvodi odiže guzu od podlage.

Ležeći položaj na trbuhu

Sada je dijete u ovom položaju stabilnije, glava je odignuta te ju dijete može pomicati na obje strane ili zadržati u središnjoj liniji koristeći najadekvatniji motorički odgovor iz svog repertoara.

Oslonac je na podlakticama, a laktovi moraju biti ispred središnje linije ramena.

Dijete pomiče težinu u stranu te blago diže ruku od podloge kako bi mogla dohvatiti željeni predmet (manjih dimenzija npr. u ovoj dobi neće moći dohvatiti loptu većih dimenzija ali će moći dohvatiti perlice, manju zvečku i sl.).

Do 5.mjeseca

Oslanja se na ruke tako da ih pomakne naprijed te ispruži laktove.

Možemo uočiti obrazac "plivanja".

U tom položaju težište tijela je na trbuhu, glava, prsni koš i ruke su odignite od podloge, a noge izvode pokrete plivanja u zraku.

Ovaj obrazac se najčešće događa kada dijete vidi predmet do kojeg ne može doći.

Do 6.mjeseca

U ležećem položaju na leđima

dijete se odiže visoko

(cijeli prsni koš je odvojen od podloge)

na ispružene laktove s otvorenim dlanovima.

Zdjelica i bedra su naslonjena na podlogu.

Javlja se namjerna rotacija leđa - trbuh u pravilnom obrascu posture, pokreta i tonusa.

Vizualni razvoj

4-6 mjeseci

U ovoj razvojnoj dobi vizualno istražuju okolinu i udaljene predmete u njoj, ispuštaju predmete i gledaju za njima. Pogledom prate kružno kretanje predmeta. Mogu prepoznati omiljenu igračku ili predmet na udaljenosti, a manji predmeti mogu privući djetetovu pažnju na udaljenosti od 1, 1.5 metra.

Kada je svijest o vizualnom prostoru razvijena i dijete dobro kontrolira pokrete ekstremiteta, ono je spremno za posezanje i kretanje prema vidno zanimljivom predmetu.

Komunikacijski razvoj

4-6 mjeseci

Dijete se počinje igrati govornim organima te stvara puno glasova.

Najveću pažnju poklanjat će zvukovima čija je frekvencija u rasponu frekvencije ljudskog glasa. Smijehom će odgovarati na ugodne glasove, plačem na ljutite i neugodne.

U 4. mjesecu

Na govor majke će odgovarati gukanjem ili klicanjem. Usavršavanje gukanja dovodi do razvoja brbljanja (slogovanja).

Dm

Do kraja 6.mjeseca

Počinje spajati slogove npr.
mamamama, bababab
(to nisuprve riječi sa značenjem!).

Oko šestog mjeseca će pokazati
osjetljivost za udaljenost izvora zvuka.

Bolje će razlikovati one zvukove koji mu se
približavaju od onih koji se udaljavaju.

Modulira glas po jačini, visini i duljini
(uspostavljena slušna kontrola nad
glasovnom produkcijom).

Pojavljuju se počeci imitacije.

Socio-emocionalni razvoj

4-6 mjeseci

Ako je dijete razvilo sve pokrete glave u četvrtom mjesecu će pogledom tražiti majku koja ga zove.

Glasno će se smijati kao reakcija na emotivno komuniciranje s odraslim osobama.

Počinje izražavati ljutnju (npr.ako mu se oduzme igračka).

Postupno počinje bliske osobe razlikovati od ostalih ljudi stoga se oko šestog mjeseca javlja strah od nepoznatih ljudi.

Dm

Spoznajni razvoj

4-6 mjeseci

Usklađuju se sve senzomotoričke funkcije koje dijete koristi u spoznavanju okoline.

U četvrtom mjesecu možemo uočiti da je dijete više zainteresirano za okolinu.

Otkriva postupke kojima može ponoviti zanimljive događaje npr. udaranje zvečkom o podlogu, trešnje zvečke i sl.

Ono još ne može unaprijed zamisliti kako će proizvesti željeni događaj ali ako ga je slučajno postiglo, ponavljat će ga.

Igra sa stopalima i rukama dio je spoznajnog razvoja.

Ako igračku/ predmet djelomično pokrijemo, dijete će ga promatrati. Lokalizira taktilni podražaj na tijelu, dodirivanjem stog mjesta rukom.

Javlja se interes za zvučnim predmetima. Dijete će probati rukom dosegnuti željeni predmet. Ako lota ili igračka padne i otkotrlja se dijete će gledati u nju

Senzomotorički razvoj

7-9 mjeseci

Ležeći položaj na leđima

Već tijekom sedmog mjeseca dijete se ne zadržava u ovom položaju duže vremena.

Do sada je savladalo vještine u ovom položaju i sada razvoj kreće dalje - ovo je period u kojem će dijete početi pokazivati prva ponašanja kretanja u prostoru.

Tijekom osmog mjeseca dijete se kreće okretati oko vlastite osi i pri tome okretanju otkriva bočni položaj.

Bočni položaj

Dijete se oslanja na lakat ruke koja je bliže podlozi., slobodnom rukom se igra. Noga ispod tijela je ispružena,a gornja je flektirana (savijena) u koljenu i njome se odupire o podlogu. Ova pozicija je početni položaj iz koje kreće razvoj posjedanja preko boka.

Senzomotorički razvoj

7-9 mjeseci

Bočni položaj

Tijekom sedmog i devetog mjeseca dijete će se sve više uspravljati dok se igra u bočnoj poziciji. Oslonac je sada na otvorenu šaku. Možemo primjetiti da je ovaj položaj vrlo blizu sjedećem uspravnom položaju. Do kraja devetog mjeseca dijete bi trebalo samostalno zauzeti sjedeći položaj.

Bočni položaj

Tijekom devetog mjeseca dijete može početi pokušavati zauzeti četveronožni položaj tako da će zauzeti kosi sjedeći položaj (obje noge savijene, oslonac je na rukama prema naprijed ili u stranu).

Dm

Senzomotorički razvoj

7-9 mjeseci

Ležeći položaj na trbuhu

U ovom položaju u 7. mjesecu života dijete ima stabilan oslonac na šaci i bedrima, trup je odvojen od podloge. Ovo je priprema za prvo kretanje u prostoru. Ako djetetu ponudimo igračku u visini očiju ono će podići jednu ruku kako bi ju dohvati.

U 8/9 mjesecu života djeteta možemo primijetiti kako dijete zauzima nezreli četveronožni položaj u kojem ruke i koljena nose težinu tijela, a zdjelica je oslonjena na potkoljenice.

U devetom mjesecu javljaju se prvi pokušaji kretanja u prostoru prema naprijed. Podlaktice su savijene, a dijete se na laktovima povlači prema naprijed, noge u tom povlačenju vrlo malo sudjeluju.

Dm

Vizualni razvoj

7-9 mjeseci

Između 7 i 9/10 mjeseca života
dijete počinje pokazivati interes za
vizualno proučavanje sitnih predmeta
i s vremenom ih počinje hvatati
pincetnim hvatom.

Članove obitelji sada prepoznaje na
temelju vidnih informacija. Gleda u
sugovornika i odgovara na većinu
facijalnih ekspresija.

Dm

Komunikacijski razvoj

7-9 mjeseci

Dijete je vrlo usmjereno na okolinu i interakciju s njom- smije se i hihće, vrišti od veselja, usmjerava pažnju na sebe kašljucanjem i uzvicima. S razumijevanjem reagira na svoje ime.

Kretnje jezikom su sve bolje,a time i artikulacijske mogućnosti. Počinje ponavljati nizove jednakih slogova koje će zadržati do pojave prve riječi.

Pokušava oponašati ono što čuje - intonacijski i glasovno slogovanje postaje sve sličnije govoru okoline.

Nakon perioda ponavljanja niza jednakih slogova, postupno počinje proizvoditi nizove glasova kao pr da-da, ba-ba, ma- ma.

Ovo se javlja tijekom 9-og mjeseca života.

Dobro zapaža melodiju riječi i rečenica kako je izgovaraju odrasli te ju oponaša u svom brbljanju.

DM

Socio-emocionalni razvoj

7-9 mjeseci

U dobi od 7 mjeseci dijete počinje pokazivati istu emociju kao i osoba čije lice gleda.

Počinje pokazivati svijest o mogućnostima osobnog djelovanja baratajući igračkama i drugim predmetima u svojoj okolini što ih motivira da savladaju određenu vještinu.

Dijete plače kada ga se odvoji od majke i prisutan je strah od nepoznatih osoba.

Različitim radnjama privlači pozornost svoje okoline. Uživa u igri skrivača ("ku -ku").

Spoznajni razvoj

7-9 mjeseci

U razdoblju od 7 do devet mjeseci dijete najprije slučajno, a zatim namjerno koordinira jednostavne pokrete s onim što vidi (povlači igračku na konopcu).

Počinje shvaćati da svojim djelovanjem može izazvati promjene u okolini (baca predmete, okreće ih).

Otkriva uzrok i posljedicu (stisne određeno mjesto na igrački da bi ona reproducirala zvuk).

Pažnja je kratkotrajna, izazvana nekim zanimljivim svojstvima predmeta, no dijete brzo prelazi na novi zanimljivi predmet.

U razdoblju od 7 do 9 mjeseci dijete se igra jednom igračkom otprilike 2 do 3 minute.

Započinje razvoj pamćenja - dijete će pronaći predmet koji pred njim sakrijemo i tražit će ga.

Pojavljuje se početak "permanentnosti objekta" (stalnost predmeta) što znači da dijete počinje shvaćati da predmet postoji i kada nije u vidnom polju.

Imitira geste.

Do kraja devetog mjeseca dijete bi trebalo gledati u imenovani pojам na slikovnom materijalu.

Senzomotorički razvoj

10-12 mjeseci

Ležeći položaj na trbuhu

Dijete se sada iz ovog položaja odiže u četveronožni položaj, zreli četveronožni položaj.

Ljuljanjem naprijed - natrag u ovom položaju dijete uči ravnomjerno prebacivati težinu na ruke i noge što je preduvjet za puzanje.

Do kraja 11. mjeseca treba se razviti puzanje, a njegova kvalitete se uvježbavanjem usavršava.

Puzanje se treba odvijati u naizmjeničnom obrascu - pokret prema naprijed rade lijeva ruka i desna nogu, a zatim desna ruka i lijeva nogu.

Često se iz ovog položaja prebacuju u bočni sjedeći položaj.

Ako češće pužu češće će sjediti na boku.

DM

Kretanje je primarni obrazac istraživanja prostora djeteta ove razvojne dobi.

Jednogodišnje dijete puže sigurno i brzo, prelazi preko različitih prepreka.U ovom periodu također počinje dizanje u stojeći položaj.

Dijete ga na početku savladavanja ove vještine izvodi tako da dopuže do stabilne uporišne točke (najčešće kauč ili nešto od namještaja) i rukama se povlači u stojeći položaj.
Počinje hodati u stranu držeći se uz namještaj.

Do 18 mjeseca najkasnije dijete bi trebalo početi samostalno hodati.

Vizualni razvoj

10-12 mjeseci

Dijete počinje prepoznavati neke slike ali je djetetov interes za proučavanjem slika i slikovnica vrlo individualno, a povezano je s činjenicom koliko je dijete bilo izložen iskustvu listanja slikovnica.

Javlja se percepcija dubine (prilikom puzanja kombinira promjene položaja tijela s onime što vidi).

DM

Komunikacijski razvoj

10-12 mjeseci

Počinje se koristiti gestama da bi izrazilo zahtjev (npr. javlja se pokazna gesta koja je snažan pokazatelj komunikacijskog razvoja).

Oko 11 i 12 mjeseca dijete se koristi gestama da bi podijelilo s nama nešto o okolini npr. donosi predmet ili ga pokazuje prstom kako na njega upozorilo odraslog.

Zatim provjerava dali je dorasla osoba primila poruku (vraća pogled na odraslu osobu).

Na nalog će okrenuti glavu prema poznatoj osobi ili predmetu.

Oponaša zvukove iz okoline, maše pa -pa, odmahuje glavom u značenju ne, odgurava od sebe stvari koje ne želi.

Dm

Krajem 12. mjeseca javlja se prva riječ sa značenjem- obično su to imenice kojima imenuje bliske osobe (mama, tata, baba).

Još neko vrijeme nakon što dijete izgovori prvu riječ će nastaviti sa sloganjem i upotrebom gesta.

Socio-emocionalni razvoj

10-12 mjeseci

Pri kraju prve godine započinje proces socijalnog zaključivanja - dijete će reagirati prema izrazu lica roditelja npr. ako padne i odrasla osoba ima uplašeni izraz lica i dijete će se uplašiti i zaplakati.

Karakteristična je i pojava "globalne empatije" - dijete se ponaša kao da se ono što se događa nekom drugom događa njemu npr. ako drugo dijete zaplače i ono samo će početi plakati.

Kada čuje poznatu pjesmu počet će pljeskati rukama ili plesati. Pokazuje reakcije na zabranu prekidanjem aktivnosti.

Spoznajni razvoj

10-12 mjeseci

Način na koji dijete istražuje i uči je primarno kroz funkcionalnu igru.

Baca predmete, okreće predmet kako bi pronašao stranu koja se aktivira, uzima okrugli umetak s podloge, skida kolut s nizalice, ako mu zamotamo predmet ono će ga odmotati, pokušava složiti jednostavnu umetaljku (npr. umetaljka na kojoj su samo krugovi različitih veličina).

Ako je izlagano slikovnicama, dijete će uživati u toj aktivnosti. Pokušat će riješiti jednostavne motoričke probleme i prijeći će preko prepreke kako bi došao do željenog predmeta.

Ako ga tražimo predmet, dat će nam. Dolazi do razvoja združene pažnje (ja i ti o nečem trećem).

od 1. do 2.
godine života

Senzomotorički razvoj

Počinje sunožno skakutati.. Baca loptu, udara ju nogom.

Gradi toranj od min 3 kocke. Uz žlicu počinje koristiti i vilicu te se hrani samostalno.

Značajno se povećava motorička spremnost djeteta. Ono će sada moći sigurno hodati (do kraja druge godine), stajati i sagnuti se da uzme igračku.

Savladat će penjanje i silaženje stepenicama (držat će se s obje ruke prilikom silaženja, a prilikom penjanja samo s jednom rukom).

Vizualni razvoj

Tijekom druge godine života vizualna sfera postaje sve šira i mnoga djeca razviju dobru vidnu oštrinu za udaljene predmete.

Spojiti će sliku sa slikom predmeta ili predmet s njegovom slikom.

Upariti će predmete prema boji.

Komunikacijski razvoj

U tom periodu dijete počinje izgovarati svoj prve riječi (najkasnije do 18 mj). S godinu dana dijete rabi svega nekoliko riječi ali ih razumije puno više. A potkraj druge godine povezuju dvije riječi u rečenicu npr. daj loptu.

Uz imenice za bića i predmete iz okoline upotrebljavaju i glagole npr. daj, ima, hoće, neće, ovo, to ona. Do kraja druge godine dijete će koristiti oko 50 prepoznatljivih riječi.

Razumije pitanja tko, gdje, što?

Sada i dijete počinje postavljati svoja prva pitanja npr “Ide van?”

O sebi govori u 3 licu, zove se imenom.

Dijete imenuje dijelove tijela (5 dijelova tijela koje zna pokazati), rabi negacije (nema, neće, ne), rabi rječice da i ne, rabi opisne pridjeve: mali, veliki, vruće, mekano.

Socio-emocionalni razvoj

Dijete pokazuje *ponos* kada nešto samostalno uspije napraviti.

Jasno pokazuje *ljutnju* koja može biti usmjerenata na ljudе ili predmete. Oko 18. mjeseca dijete će početi iskazivati *ljubomoru*.

Prema poznatoj, bliskoj osobi aktivno pokazuje *ljubav* trčanjem ususret, osmjesima ili zagrljajima.

Javlja se prvi *negativizam* i glavna djetetova riječ postaje "NE".

Stalno mora biti pod nadzorom, jer verbalne zabrane u ovom razdoblju nisu dovoljno djelotvorne.

Raspoloženja su djetetu promjenljiva, burna i kratkotrajna, pa je skretanje pažnje najbolji način usmjeravanja djetetova ponašanja.

Gubi se globalna empatija što znači da dijete počinje shvaćati sebe i druge kao različite fizičke objekte.

Započinje kontrola fizioloških potreba.

Prvo će obavijestiti okolinu o već obavljenoj nuždi (21. mjesec) zatim će izražavati zadovoljstvo kada obavi nuždu u tutu da bi naposljeku moglo kontrolirati nuždu (24 mjeseca) i samostalno ići na wc.

Počinje se primjećivati interes za vršnjake, približava im se i dodiruje ih. Sukobi s drugom djecom postaju učestaliji, osobito oko podjele igračaka.

Spoznajni razvoj

Dijete će početi uparivati iste predmete. Moći će riješiti jednostavnu umetaljku. Na zahtjev će donijeti predmet iz druge sobe.

Na slikovnom materijalu prepozнат će barem 4 imenovane životinje uparivat će sliku sa zvukom, a na fotografiji će prepoznati bliske osobe.

Sortirat će predmete. Prilikom listanja slikovnice okretat će jednu po jednu stranicu.

Bojat će unutar papira te se igrati s plastelinom i bojom za prste.

Rješavat će jednostavnije problemske zadatke te pokušavati aktivirati složeniju igračku.

Uživa u brojalicama,
pjesmicama i uspavankama.

od 2. do 3.
godine života

Senzomotorički razvoj

Dijete će u ovom razvojnom periodu uživati u igrama u kojima mora balansirati održavati ravnotežu.

Može čučnuti i ustati bez pomoći. Pokušat će stajati na jednoj nozi (oko 30 mjeseci).

Pokret rotacije oko vlastite osi izazvat će veselje i ugodu.

U ovoj dobi će se značajno uskladiti koordinacija ruku i nogu.

Istraživat će mogućnost postraničnog kretanja, hodanja unatrag ili po suženoj površini.

Spretno će promijeniti smjer u hodu.

Usavršit će i penjanje i silaženje sa stepenica pridružujući noge jednu k drugoj.

Sunožno poskakuje u mjestu.
Dijete sada može skočiti s niske prepreke (stopenice) i doskočiti na obje noge.

Pri penjanju prelazi prepreke u visini trbuha(2 godine),
a s tri godine u visini prsnog koša.
U parku će istraživati penjalice.

Kod trčanja možemo primijetiti da trči ukočeno na cijelom stopalu, ima teškoća u skretanju i naglog zaustavljanju, no s 3 godine se može zaustaviti i promijeniti smjer bez poteškoća.

U aktivnosti loptanja bacat će loptu iz ručnog zgloba, a zatim i zamahom ruke.
Hvatanje će se dogoditi kada mu je lopta u visini prsa.

S dvije godine gradit će toranj od minimalno 5 kocaka, a s 3 godine od 8 kocaka. Započinje stavljati i kocku do kocke (kao da gradi vlak).

Zavrće i odvrće poklopac, može se koristiti malim škarama. S 30 mjeseci samostalno će obući papuče i jednostavnije odjevne predmete (gaćice, hlače).

Samostalno je u pijenju i može nositi tekućinu u čaši bez da ju prolije (30 mj).

Samostalno se hrani vilicom i žlicom. Olovku drži cijelom šakom

Vizualni razvoj

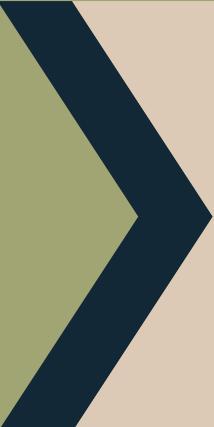

U dobi od 2,5
do 3 godine
pokazuju
interes za
slikovnice,
knjige i slike

Komunikacijski razvoj

Da bi dijete lakše razumjelo ono što mu se govori važna je *intonacija i ritam* posebno pri nalozima i pozivima.

U izgovoru će još uvijek biti puno pogrešaka, no do kraja treće godine ispravno će izgovarati sve samoglasnike i 10 do 15 suglasnika.

**Počinje koristiti prošlo i buduće vrijeme no još uvijek ima pogrešaka prilikom upotrebe.
U ovoj dobi može slušati kratke priče.**

Rečenice se sastoje od 2 do 3 riječi. U komunikaciji postavlja jednostavna pitanja, a odgovara na pitanja tko, što, gdje. Koristi imenice, glagole i pridjeve (velik, mal, lijep, dobar), posvojne zamjenice (moje, tvoje, naše) te negacije (nije, ne, nema).

Počinje razumjeti prostorne odnose: u, na, ispod, gore, dolje, suprotnosti: veliko, malo.

Iste boje će pridruživati u skupove (razvrstavanje po boji).

Riječima će privlačiti pažnju.

Samostalno će listati slikovnice i imenovati slike.

Početkom treće godine imenuje se vlastitim imenom, potkraj treće godine zamjenicom ja.

U dobi od tri godine djeca često postavljaju pitanje "Zašto?" jer žele doći do razloga zašto se nešto događa.

Potkraj treće godine počinje intenzivno širiti rečenice te koristi 3 do 4 pa i više riječi.

Socio-emocionalni razvoj

U dobi od 2, 2, 5 godine dijete je nefleksibilno, burnih emocija i čini nam se da mora biti sve kako ono hoće. U konfliktu je samo sa sobom po samim time i s okolinom.

Odbijaju preko polovine zahtjeva koji im se daju.

Neki od tih nalogu djelisu jednostavno preteški što mi odrasli često smetnemo s umom.

Također ovo je razdoblje kada se javljaju brojni strahovi - strah od jakih zvukova (grmljavine), tamnih boja, velikih objekata, vjetra, kiše, divljih životinja, mraka, samoće.

Dijete počinje učiti pokazivati emocije na prihvatljiv način a glavni modeli učenja su mu *bliske osobe te uči imitirajući njih.*

Može prihvatići kraća razdvajanja od roditelja bez burnog reagiranja, a privrženost pokazuje tako da želi da odrasla osoba bude prisutna i da prati ono što ono radi.

Prilikom hranjenja se često igra hranom i ustaje od stola.

Interakcije s drugom djecom u češće ali kratke, česti su sukobi zbog igračka, pažnje odrasle osobe i sl.

Dijete uspijeva kontrolirati mokrenje tijekom dana, osim kada se zaigra. Ako dijete prečesto stavljamo na wc počet će pružati otpor.

Do treće godine dijete će naučiti samostalno odlaziti na wc i to najaviti.

Spoznajni razvoj

Dijete prepozna je osnovna svojstva predmeta i aktivno ih istražuje dodirom, rastavlja ih, sastavlja i sl.

Razlikuje boje ali ih još uvijek ne imenuje točno, a uparit će osnovne boje.

Sortira slike predmeta unutar kategorija, sortira oblike (krug, trokut, kvadrat).

Na zahtjev pruža jedan predmet ispravno (daj mi jednu kocku) s dvije godine.
S tri godine na zahtjev pruža dva predmeta (daj mi dva autića).

Ima prirođen osjećaj za količinu do 3.

Razlikuje jedan od puno
(koliko imaš kockica? puno!),
1 od 2 (razumije koncept broja 2)

Pokazuje na 6 dijelova
tijela na sebi ili na slici.

Slaže puzzle od 3 do 4 dijela.

*Rješava male probleme u svakodnevnim
situacijama aktivnim isprobavanjem.*

Koristi se nekim poznatim predmetima na
nov način.

od 3. do 4.
godine života

Senzomotorički razvoj

U četvrtoj godini života djeteta usavršava se hodanje i trčanje - ravnoteža i koordinacija.

Dijete može stajati na jednoj nozi bez pomoći, stajati ili hodati na prstima.

Hod je dosegao potpuni obrazac koji imamo i mi odrasli - recipročni pokreti ruku i nogu.

**Sa 4 godine
dijete može
poskakivati na
jednoj nozi.
Penje se na
prepreke koje
su mu u visini
prsнog koša.**

Dijete će moći
hodati po liniji
stavljuјući nogu
ispred noge.

Penje se
stepenicama tako
da izmjenjuje
noge, a pri
silaženju
pridružuje nogu
pridržavajući se.

Trči skladnije,
može se zaustaviti i
promijeniti smjer
kretanja.

Samostalno se penje i spušta niz tobogan i penjalice.

Baca loptu u cilj na udaljenosti 1,5, hvata ju ispruženih ruku.
Nogom može snažno udariti loptu.

Može se usmjeriti na crtanje detalja, likove niže jedan pokraj drugoga, imenuje ono što je nacrtalo.

Crta čovjeka tako da mu nacrta glavu i još nešto npr. ruke i noge.

Može voziti bicikl s pomoćnim kotačima.

Dijete sada gradi toranj od 8 do 10 kocaka.

Okreće ključ u bravi.

Reže papir škarama.

Može samostalno zakopčati gume.

Drži olovku s tri prsta, precrtava po modelu krug i križ (3 godine), a kvadrat s 4.

Vizualni razvoj

U dobi od 4 godine
djeca razvijaju
sposobnost
diskriminacije mali
predmeta koji su
blizu jedan
drugome.

*Kopiraju
geometrijske oblike.*

Predmete i igračke
sortiraju prema
veličini, boji, dužini i
sl.

Komunikacijski razvoj

**Počinje se pokazivati smisao za humor.
Ispravno provodi naloge koji imaju dvije uzastopne radnje.**

Oslovljava se s ja, izražava svoje misli, obavještava okolinu o sebi.

Razgovara sa svojim igračkama, imaginarnim prijateljima i samim sobom.

Dijete imenuje akciju na slici (npr. Dječak trči).

Zna reći puno ime, često i dob.

Može se fokusirati na slušanje duže priče (desetak minuta).

Temeljna gramatika je usvojena, govor je razumljiv iako u toj dobi može još biti prisutno fiziološko mucanje jer dijete želi puno toga reći ali govor još ne prati misaoni napredak.

Dijete pokazuje veliki interes za govor i komunikaciju. Dijete puno priča i govor mu je važniji od slušanja. Dijete sada povezano priča o nedavnim događajima i iskustvima.

Socio-emocionalni razvoj

Emocije su snažne i kratkotrajne.

I dalje su prisutni različiti strahovi (životinje, maske, mrak, policajci, lopovi...).

Do ljutnje dolazi zbog sukoba s odraslim osobama i drugom djecom a iskazuje se najčešće kroz čupanje, guranje, štipanje, bacanje na pod, vrištanje...

**Neka ponašanja
koje dijete pokazuje
imaju svrhu
smanjena napetosti
npr kopanje nosa,
griženje noktiju,
žmirkanje.**

**Lakše prihvata
odvajanje od bliskih
osoba ako dijete za to
pripremimo.
S 3 godine djeca znaju
kojeg su spola, a
povećava se interes za
tijelo i njegovo
funkcioniranje.**

Sa 3,5 godine djeca počinju biti svjesna uspjeha i neuspjeha što pokazuju i govorom tijela (uspjeh: dižu pogled, šire ruke, neuspjeh: saginju glavu, spuštaju pogled, ruke su uz tijelo).

Odnosi s drugom djecom su površni.

Djeca u ovoj dobi pokazuju empatiju i simpatiju te samoinicijativno obavljaju nešto za drugoga.

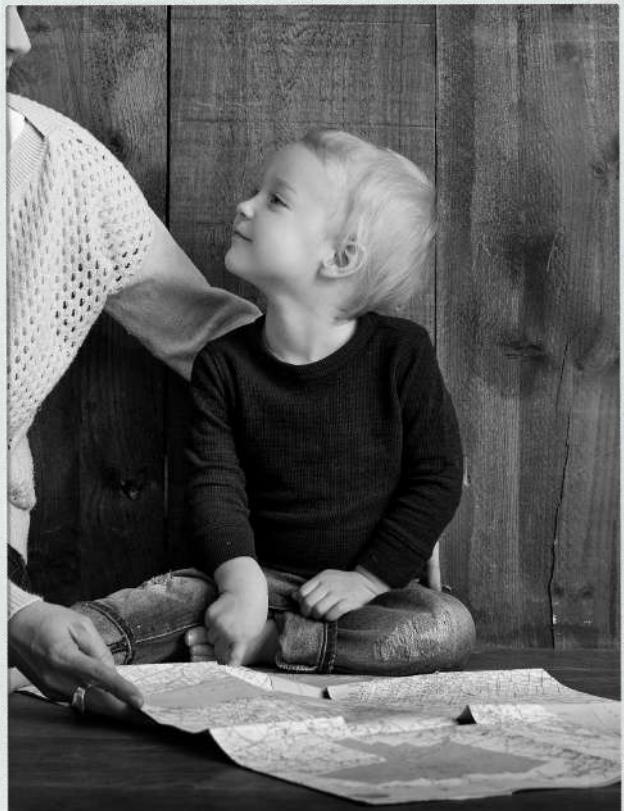

U ovoj dobi često se intenzivira izbirljivost u hranjenju.

U odijevanju postaju samostalni ali moraju gledati što rade, razlikuju prednju i stražnju stranu odjeće ako je označena, samostalno obuvaju obuću.

Spoznajni razvoj

Sve što
trogodišnje dijete
uči temelji se na
praktičnom
djelovanju.

Prilikom učenja i istraživanja može isključiti ometajuće faktore na nekoliko minuta.

Klasifikaciju predmeta dijete provodi prema funkcionalnoj sličnosti.

Imenovat će
osnovne okuse:
gorko, slatko, slano,
kiselo.

Prepoznaje teško,
lako, meko, tvrdo,
toplo, hladno.

Rutine su značajne
jer dijete pamti
kućne aktivnosti
koje čine dnevnu
rutinu.

Imenuje tri osnovne
boje, a pokazuje njih 6.

Razlikuje oblike,
veličine
(veliko-malo-jednako)
te suprotnosti
(dugačko - kratko,
tanko - debelo).

Dijete sada zna
vrijeme događanja
nekih aktivnosti npr.
po noći spavamo,
ujutro idemo u vrtić.

Mehanički može
brojati do 10.

od 4. do 5.
godine života

Razvoj predvještina čitanja i pisanja

**Razvija se svijest
o smjeru pisanja
(lijevo-desno)
te o tome da su
slova različita.**

Dijete počinje raspoznavati i odvajati slogove te prepoznavati i uočavati rimu. Dijete usvaja pojmove slovo, riječ i točka i načelno poznaje razlike među njima.

Olovku hvata pravilno,
zrelim troprstim hvatom.

Razvoj predmatematičkih vještina

Dijete započinje brojati unazad (do 5).

Dijete razumije i koristi redne brojeve.

Može započeti i/ili nastaviti brojati od broja koji nije jedan.

Razumije i u govoru i funkciji te koristi prijedloge (dolje, gore, ispred, iza, unutar, vani, između, lijevo, desno) i razumije riječi poput možda, vjerojatno, moguće, nemoguće, i slično.

Prepozna i imenuje barem osnovne geometrijske oblike (trokut, krug, kvadrat). Dijete razumije i upotrebljava vremenske koncepte (koncepte (jutro, popodne, večer, prije, kasnije, ubrzo) te prepozna dane u tjednu i godišnja doba.

Socio-emocionalni razvoj

Dijete intrizično kontrolira svoje ponašanje (u istoj mjeri u kojoj to može uz kontrolu i vođenje odrasle osobe). Pravilo detektira na razini sviđa mi se/ne sviđa mi se i ne preispituje ga.

Započinje uspoređivati sebe u odnosu na vršnjake.

Počinje uočavati svoj i tudi neuspjeh.

Javljuju se osjećaji srama i zavisti.

Pojavljuju se otpor i prkos.

Intenzivno je prelaženje granica.

Javlja se ruganje i ismijavanje tuđeg neuspjeha.

od 5. do 6.
godine života

Razvoj predvještina čitanja i pisanja

Dijete sada
može bolje
zamjećivati
glasovne
strukture riječi.

Uočava aliteraciju.
Rastavlja riječi na slogove i rado
sudjeluje u takvim igrami.
Ovladava rimom.
Uočava i prepoznaje prvi glas u riječi.

Razvoj predmatematičkih vještina

Dijete mehanički broji i prebrojava minimalno do 20.

Ukoliko mu se ponude dva broja između 1 i 10, prepoznaže koji je od tih brojeva veći.

Razvija svijest da se ne mijenja udaljenost između dva predmeta ukoliko se predmeti ne pomaknu.

Shvaća, uočava i imenuje suprotnosti (viši, niži, dulji kraći).

Bez prebrojavanja prepoznaće da u setu ima do 5 igračaka.

Razumije pojmove pola ili dva puta veće/više.

U ovoj dobi dijete započinje prepisivati i pisati znamenke.

Socio-emocionalni razvoj

Postaju očitije individualne razlike u sposobnostima.

Dijete je stabilno i dobro prilagođeno.

Želi zadovoljiti očekivanja odraslih.

Priznaje svoj neuspjeh pred drugima i shvaća pobjedu i poraz.

Prepoznaće i imenuje osnovne emocije.

Emocije su često burne, intenzivne i promijenjive (možemo reći da dijete s njima eksperimentira).

Mora biti pobjednik pod svaku cijenu.

Teško se nosi s kritikom i krivnjom te za neuspjeh krivi drugu osobu.

**Dijete izlazi iz egocentrične faze.
Može kontrolirati vlastito ponašanje.**

Grubi prikaz razvojnih miljokaza od rođenja do 6. godine života

SINA-PSUS
Dora Marinic

Ovaj sadržaj je autorski rad.
Dijeljenje i kopiranje sadržaja
su strogo zabranjeni.

Za korištenje sadržaja potrebno je naše
dopuštenje i u protivnome podliježe
pravnom postupku.